

Verseczi és vattinai őskori régiségek.

MILLEKER BÓDOG-TÓL.

Versecz város múzeuma, mely csak 1894-ben alapított, máris szép őskori gyűjteménynek örvend. Ezen új intézetnek régiségekben úgy is gazdag vidékén az utóbbi időben figyelmet keltő felfedezések és leletek fordultak elő, úgy mint az 1895-ben Versecz határában, már másodízben bolygatott bronzkori temető és az 1893 óta ismeretes vattinai telep gazdag leleteikkel. E folyóirat szerkesztőségének fölszólítására mind a két hely régiségeit a következőkben bemutatom.

I. A Verseczi urna-temető.

Midőn a magyar délkeleti h. é. vasutat építették, 1895 november- és decemberben, Versecz határának északkeleti részén, tíz kilométernyire az állami vasút indóházától és két kilométernyire a határtól, a szredistyei lecsapoló csatorna medrét megváltoztatták, hogy az ott a csatornán átvezető vasúti hidat elhelyezhessék. E célból 270 méternyi hosszú csatornarészletet ásattak. Az új csatornarészletet a domborulat keleti lejtőjébe vájták be. Mélysége 4 m., medrének szélessége lent 6 m., fent 16 m. A híd 23 mnyire az új részlet felső végétől délre van elhelyezve. Mellette áll a 2. számú őrház. Ezen helyen már 1888 novemberben az említett szredistyei csatorna ásatása alkalmával egy urnatemető fedeztetvén fel gazdag leletekkel,* természetes, hogy az új csatornarészlet is, mely közvetlenül a régi mellett, ettől nyugatra ásatott, érdekes leleteket szolgáltatott, melyeket az építési vállalat, Gfrerer, Schoch és Grossmann, a verseczi városi múzeumnak ajándékoztak, hol 1894 óta az 1888. évi leletek is őriztetnek, melyeket Rittinger Ede gyűjtött.**

Az építést vezető Wegrzynowicz József, főmérnök, intézkedése folytán Gaj Márton építési felügyelő végezte a gyűjtést, a mennyire lehetett, a leletkörülményekre is figyelve.

Habár a hidalapozásnál semmit sem leltek, mégis a hídnál, illetőleg attól dél felé, 150 m.-nyi hosszában, a legtöbb lelet fordult elő; az új csatornarészlet alsó, mintegy 100 m.-nyi részében a leletek gyérebbek voltak.

A lelettárgyak túlnyomólag urnatemető-maradványok. Telepmaradvány kevés konstatáltatott. Telepre a következő leletek utalnak: 150 m.-nyire a hídtól délre a csatorna nyugati partjában egy tűzpad fordult elő. 80 m.-nyire a hídtól északra pedig, a régi csatorna jobb partja szélesítése alkalmával, egy kítapasztott és kiégetett verem fedeztetett fel, melynek körülbelül 0.8 m. átmérőjű nyílása 0.5 méter-

* Die alte Ansiedelung in der Flur Ludosch der Gemarkung der Stadt Werschetz; Verhandlungen der Berliner anthropologischen Gesellschaft, 1891. 94—97.

** A Rittinger által 1888-ban gyűjtött tárgyak közül közlünk rajzban 3 urnát (33., 34., 35. ábra), 1 földtálnak két töredékét (36. a. b.), 1 esonakalakú edényt (28.), 1 nagyobb (29.) és 3 kisebb bögrét (30—32. ábra.), valamint 1 agnesből készült ezüzfórtott tű töredékét (27.).

nyire a föld színe alatt volt. A gödör átmérője 2 m. volt; mélységét nem lehetett megállapítani, mert ott csak 2 m.-nyire ástak le. Ez utóbbi valószínűleg mesterséges barlanglakás volt. Mindkét lelet a csatorna nyugoti oldalán fordulván elő, fel lehet tenni, hogy a telep a plateauun létezett, míg a temető a lejtőn volt elhelyezve.

November 19-én és 21-én kaptam az első szállítmányt, úgy mint 5 urnát, 7 kisebb agyagedényt és 9 bronztárgyat. 1. urna. Ép, csak a szájszéle letörött. A csonka tárgy magassága 0·38 m. (eredeti magassága 0·42 m. lehetett), miből 0·11 m. a nyakra és körülbelül 0·03 m. a szájnnyílásra esik. Talpátmérője 0·1, hasátmérője 0·3, nyakátmérője pedig 0·15 m. A hason 2 hosszú csőalakú fül és 2 hosszúkás duzzadék négyzetben. Közvetlenül a csücsök felett 1—1 benyomott pont, a nyak alatt 3—3 ugyanolyan pont. A nyak alján két kis fül egymásnak átellenében. A nyak köré 4 benyomott párhuzamos vonal húzódik. Falvastagsága 0·008 m. Színe vörhenyes. — 2. urna. Szájszéle letörött, különben jó állapotban. Egyszerű. A csonka edény magassága 0·33 m. (eredeti magassága 0·34—0·35 m. lehetett), miből a nyakra 0·1 m. esik, a kifelé hajlított szájszélre pedig 0·01—0·02. Talpának átmérője 0·085, hasáé 0·27 és nyakáé 0·11 m. Hasán 4 szimmetriailag elhelyezett kis csőalakú fül. Színe feketés. — 3. urna, melynek szájszéle és részben nyaka is letörött. Hasán is sérült. Magassága 0·34 m., miből a nyakig érő részre 0·27 esik. Talpátmérője 0·095, a kihasasodásé 0·27 és a nyaké 0·14 m. A hasán 4 csőves kis fül. Színe barnásfekete. — 4. urna. Szájszéle, nyakából egy rész, egy fül és egy csücsök letörött. Gyarló munka. Színe feketés. A csonka edény magassága 0·33 (eredeti magassága 0·34—0·35 m. lehetett), miből a nyakig érő részre 0·23, a nyakra pedig 0·09 m. esik. Talpának átmérője 0·095, hasáé 0·26 és nyakáé 0·13 m. A hasán 2 hosszúkás duzzadék és 2 kis fül volt, melyekből 1—1 hiányzik. — 5. urna. Ép, csak a szájszélből hiányzik egy darab, minek következtében az eredeti alak és nagyság még egészen konstatálható. Magassága 0·39, miből a nyakig érő részre 0·27 és a nyakra 0·1 m. esik. Anyaga, kidolgozása és égetése jobb mint az első négyé. Színe vörhenyeges. Kihasasodásán 4 fülecske. Talpának átmérője 0·11, hasáé 0·28, nyakáé 0·14 és szájnnyílásáé 0·24. Falvastagsága 0·012 m.

A kisebb edények a következők: 1. Fülecske. Ép; vörös. Magassága 0·09 m. Hasán 3 csücsök, a negyedik helyén van a fül, mely fent vályus és 0·02 m.-nyire a szájszél fölé emelkedik. — 2. Fülecske. Hasán sérült; vörös. Magassága 0·09 m. Kihasasodásán 4 csücsök volt. — 3. Fülecske. Meglehetősen ép; vörhenyes; 3 dudorodás a hasán és ezektől jobbra és balra 3—3 függőleges, bekarczott vonal. — 4. Fülecske. Füle, mely a szájszél fölé emelkedett, letörött. Vörös, a hason 3 kis duzzadék.

1. Csésze. Magassága 0·17, miből 0·1 a talp-, 0·05 a has- és 0·02 m. a nyaknak jut. Talpátmérője 0·07, hasáé 0·12 és szájnnyílásáé 0·16 m. Hasán 3 kis dudorodás, a negyedik helyén a 0·003 m.-rel a szájnnyílás fölé emelkedő fül. A szájszélből egy darab kitörött. Vörös. — 2. Csésze. Füle és szájszéle letörött. Hasán gazdag díszítés bekarczott krétabetétes egyenes és görbe vonalakkal, mely utóbbiak helyenként spirálisokat és köröket képeznek.

A hetedik edény szintén csésze, de kis szájnnyílással és érdekes díszítéssel. Magassága 0·1 m., miből 0·005 a talpra, 0·07 a hasra és 0·025 a nyakra esik. A talp átmérője 0·045, a hasé 0·11 és az egyenes hengeralakú nyaké 0·05 m. Nyakán és hasán félkörökből és pontozott vonalakkal álló benyomott díszítés. A hason 4 szimmetriailag elhelyezett hosszúkás, kétszer függőlegesen átlukasztott csücsök. Ép, égetése jó, színe világos vöröses. (45. á.)

A 9 bronztárgy a következő: 1. Fejes bronztűnek fej felőli 0·13 m. hosszú töredéke. Feje 0·012 m. átmérőjű korong. Teste hengeralakú és 0·005 m. vastag, 0·035 m.-nyire a fej alatt bekarczott vonal 11-szer kigyózik a test köré díszítésül. (20. a. b.) Egy karperecz-töredék, két spirális-töredék sodronyból, két sodrony-töredék és 3 alaktalan töredék, mely elolvasztott tárgyakból származik.

November 25-én kapott a múzeum: 1 urnát, 1 tálát, 2 csészét, 1 ikeredényt, 13 kis füles bögrét, 1 födelet, 1 talpat, 2 ép és 28 töredékes bronztárgyat.

Az urna 0·31 m. magas, miből a talptól a hasig terjedő részre 0·10, a has közepétől a nyak aljáig 0·06, a nyakra 0·14 és a szájszélre 0·01 m. esik. A kihasasodás tehát aránylag mélyen van és a nyak meglehetősen nagy. A talpátmérő 0·09, a hasé 0·24 és a nyaké 0·17 m. A szájszél 0·02 m. széles és vízszintes. A hason négy hosszúkás duzzadék, felettük ugyanannyi fölfelé álló kis csücsök. Egyéb

ezifrázata nincsen. Színe vörhenyes. A szájszélnek két harmada, valamint a nyakból egy darab, ki van törve. Nagyon hasonlít a Csapó által a verseczi múzeumnak ajándékozott vattinai urnához, csak hogy valamivel kisebb amannál. Ezen alak emlékeztet a Sopron határában talált hallstattkori hamvedrekre.

A tál ép, feketés színű és krétabetétes díszítésű. Magassága a talptól a hasig 0·07, ettől a száj alsó széleig 0·02 és a felső széleig 0·095 m. Átmérői: a talpon 0·07, a hason 0·18 és a szájon 0·21; a szájszél 0·01 m. széles és vízszintes. Egy kis füle van. A szájszél, a nyak és a kihasasodás egyenesekkel, spirálisokkal és körökkel csinosan van díszítve. (42. á.)

A csészék egészen hasonlóak a tálhoz. Az egyik 0·08 m. magas. Átmérői: a szájon 0·17, a hason 0·14 és a talpon 0·05 m. Vörösre van kiégetve. Töredékes. Különbözőn tűztől nagyon meg van támadva, s részben alakjából is kiforgatva. A másik ép, feketés színű csinos darab. Magassága 0·06 m. Szájátmérője a szájszélel együtt 0·10, talpáé pedig 0·03 m. (41. a. b.)

A 13 darab füles bögre magassága 0·05—0·085 m. között váltakozik. 6 ép, 7 kevésbé sérült. 2 vörös, a többi feketés. Háromnak hiányzik a füle, a többi tizből csak egynek a füle a szájszélel egyenlő, a többi mind a szájszél fölé emelkedik, s vagy vályús, vagy pedig négyszögű vagy háromszögű fölfelé álló nyújtvánnyal bírnak. 11 darab hasán 3—3 kis csücsök van; 6 példányon bekarcolt díszítmény is van, mely egyenes és pontozott vonalak és benyomott körökből áll.

Az iker- (kettős) edényből az egyik edény hiányzik; a másik a közös fülel megvan. Az edény magassága 0·10, mely fölé a közös fül, mely erős és 0·03 m. széles, 0·04 m.-re emelkedik. A két edény a hason és szájszélen voltak összeragadva, és az összeköttetés helye fölött van a közös fül. Az edény díszítetlen, csak 3 kis csücsök van a hasán.

A fődél négyszögű, 0·07 m. hosszú oldalakkal. Középe 0·035 m. magas kúpot képez. A négy sarok félkörben van kivájva és 2—2 függőleges nyakkal ellátva; a kúp csücsán is van egy lyuk. Az alsó részén 0·01 m. magas, 0·04 m. belső átmérőjű karima van. Teteje krétabetétes pontozott vonalakkal álló rozettával ékes. Ép; vörösre kiégetve. (54. a. b.) Az 53. számú bögrét fődte be eredetileg.

A talptöredék végre egy urna maradványa.

A 30 bronztárgy közül ép: 1 kés és 1 karperecz. A kés a nyéllal együtt 0·14 m. hosszú, miből 0·095 a pengére esik. A tárgy öntve van, úgy mint a sarlok, s csak az egyik oldalon bír díszítéssel. Pengéje is egészen hasonló a sarlóéhoz. Fogantyúja hosszénégyszögű és vastagabb mint a penge; szélessége 0·014 és vastagsága 0·002 m. A nyélen, valamint a pengetőn dudoros egyenes vonalakkal álló dísz. 3.) A karperecznek lapos hengeralakú teste van, mely a közepén 0·005—0·007 m. vastag s a nyílt, hegyes végek felé vékonyodik; díszítése nincsen. Belső átmérői 0·06—0·04 m. (14.)

A töredékek közt van egy karperecz két töredékben. Tömör átmeteszete körszelvényt képez, nyílt végei tompák. Belső átmérői: 0·05—0·04 m. (15.) Két egymáshoz hasonló tűnek töredékei. A fej lemezzé van lapítva, s fölül összehajlítva, hogy tompa csücsöt képez; teste négyszögű és sodrott. (22.) Egy kis spirális korong vékony sodronyból. (9.) Egy boglárka, a felvarrásra szolgáló két lyukkal. Sodrony- és más alaktalan töredék. Továbbá 2 elolvasztott kardpenge maradványa. Az egyik tőfelőli maradvány, melyen az aklák, melyekkel a nyél hozzá volt erősítve, még jól kivehetők. (2.) A penge szélessége 0·035 és vastagsága a közepén 0·005 m. lehetett. A másik töredék a penge közepéből való darab. Végre egy lószabla oldalrúdjának töredéke (12.), melynek végén 0·045 m. átmérőjű korong van, közepén púppal. (Analógia: Hampel J.: A bronzkor, I. kt., LX. t., 3. és 4. ábra.)

December 2-án jutott a múzeumba: 3 urna, 4 középnagyságú és 8 kisebb edény, valamint 21 bronztöredék. — Az 1. urna magassága 0·42, miből a talptól a hasig 0·20, a has közepétől a nyakig 0·09 és a nyakra a fölfelé kihajló szájszélel 0·13 m. esik. Talpának átmérője 0·09, hasáé 0·32, nyakáé 0·16 és szájüregeé 0·25 m. A hasán 4 csöves fül. Ezek felett egy-egy benyomott vastag pont, melyek között 1—1 betűzdelt pontkör van. Ezek fölött ismét egy-egy apró dudorodás hasonló pontkörrel. Színe vörhenyes. Szájszéléből és nyakából egy darab hiányzik. — A 2. urna szájszéle le lévén törve, eredeti magassága körülbelül 0·36 m. lehetett; a töredéke 0·34 m. A talptól a hasig terjedő része 0·11, a hastól a nyakig terjedő rész 0·11, a nyak pedig 0·12 m. Talpának átmérője 0·10, hasáé 0·28, nyakáé 0·13 m. A hasán 2 csöves fül és 2 hosszúkás duzzadék. A fülek felett 1—1 kis dudorodás, a

VERSECZ. I. TÁBLA.

duzzadékok felett 1—1 apró fül. Színe feketés. — A 3. urnának szájszéle letörött, de csonkán is 0·39 m. magas, miből 0·18 a talptól a has közepéig, 0·11 a hastól a nyakig és 0·1 a nyakra jut. A talp átmérője 0·12, a hasé 0·27 és a nyaké 0·13 m. Falvastagsága 0·009 m. A hason 4 csöves fül, ezek felett ugyanannyi kis csücsök. Színe feketés.

A 4 közép nagyságú edény a következő: 1. Füles edény. Magassága 0·16; 2 vályús fül, a fül nélküli oldalon a szájszél csücsbe szögellik ki; egyéb díszítése nincsen. Talpátmérője 0·6, a hasé 0·14 és a szájnnyílásé 0·09 m. — 2. Egyenes falú csésze; magassága 0·13 m. Talpátmérője 0·075 m., szájnnyílásé 0·11 m. Színe vörhenyes. A szájszél alatt 4 hosszúkás duzzadék. (52.) — 3. Tál. Magassága 0·105 m. Talpának átmérője 0·085, szájjáé 0·19 m. A száj szélén felváltva 2 fül és 2 hosszúkás duzzadék. Színe vörhenyes. (43.) — 4. Kis tál. Magassága 0·07 m. Talpátmérője 0·045, szájjáé 0·15 m. A szájszálen két egymásnak átellenében álló kis fül. Színe feketés-szürke. Mind a 4 edény többé-kevésbé sérült.

A 8 kisebb edény egytől-egyig füles bögre, túlnyomólag ép állapotban; csak egynek a füle letörött s négynek a szájszéle csorbás. Magasságuk 0·065—0·105 m. A 7 ép fül közül 6 emelkedik a szájszél fölé, s vagy vályús, vagy pedig négyszögű nyúlványban végződik. Egynek a színe fekete, négyé feketés és háromé vörös. Egyen nincs semmiféle díszítés, 6 bögrén 3—3 kis dudorodás a hason, egyen végre dudoros sor vonul végig a has köré. Vonaldísz 7 darabon van. Egy kivált csinos; ez egészen el van lepve vonalak- és pontsorokkal, melyek valóságos szőnyegmintát képeznek. (55. a. b.)

A 21 bronztárgy, mely valamennyi töredék, a 3. számú urnában volt. Van köztük kardmaradvány, késpenge-töredék, 2 négyélű sodronyból készült karperecz és 2 lemezes karperecz darabjai, kúp alakú boglárka (24. a.), oldalán 2 kis lyukkal, s lemez- (10., 11.) és sodronytöredék, többnyire olvasztás nyomaival.

December 9-én kaptunk 1 urnát, 3 kis edényt és 44 bronztárgyat. Az urna csonka, a mennyiben a szájszéle és a nyakából egy darab hiányzik. Magassága 0·38 m., miből a talptól a has közepéig 0·19, ettől a nyakig 0·12, és a többi a nyakmaradványra esik. Hasán 4 csöves fül, melyek egy a has köré futó dudoros vonal által össze vannak kötve. Két fül felett 3—3 kis csücsök, 2 fül felett pedig 2—2 csücsök és 1—1 benyomott pont, mindig háromszögben elhelyezve. A nyakon 3 párhuzamosan bekarczott vonal fut köröskörül. Talpának átmérője 0·105, hasáé 0·30 és a nyakéé 0·16 m. Falvastagsága 0·009 m. Színe vörhenyes.

A 3 kis edény közül az egyik csésze, a másik kis tálcza és a harmadik füles bögre; ez utóbbi töredékes, mert a füle és a szájszéléből kitört egy rész. A vörösre égetett csésze 0·06 m. magas. Talpának átmérője 0·04 és szájjáé 0·14. Apró fül és négy, körrel díszített kis csücsök. Az oldalon bekarczott egyenes, görbe és pontozott vonalakból álló dísz; a szájszél felső részén pontsor; valamennyi krétabetétes. (38.) A tálcza kékeszürke színű, 0·025 m. magas és tojásdad alakú. Talpának átmérője 0·05—0·025, szájjáé 0·10—0·125 m. Az egyik hosszoldalán 2 lyuk egymás mellett. Talpa és oldalai krétabetétes sávokkal tele. (49. a. b.) A 0·08 m. magas bögre vörösre égetett. Hasán 3 kis csücsök, pontozott körben. Köztük párhuzamos függőleges vonalak. A nyak köré fut cik-czakos vonal, 6 párhuzamos egyenes és 1 pontsor.

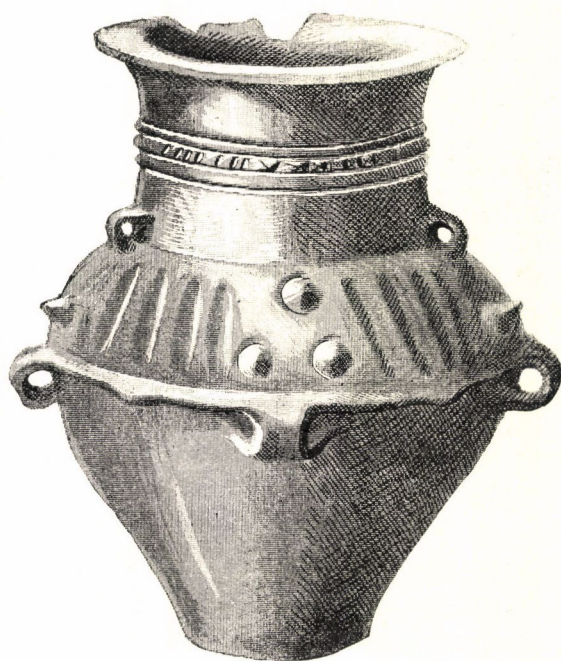
A bronzok közt van: 3 kardpenge (?) töredék. 1 ép tömör karperecz nyilt hegyes végekkel; belső átmérője 0·04—0·055 m.; felületén bekarczott vonaldísz. (13.) 8 boglárka, lapos domborodású lemezből a szélén 2 lyukkal. (23.) 1 kúp alakú boglárka. Valószínűleg 2, hosszú tűnek 11 töredéke (8. a. b.), 2 csüngődísz. (25., 26.) (Analógia: Hampel J.: A bronzkor, I. kt., LIV. tábla, 5. sz.) Egy karimás véső, melynek eredeti hossza 0·15 m. lehetett (4. a. b.); a felső végből hiányzó 0·016 m. hosszú darabot a találó törte le és vesztette el. Éle körszelvényt képez. (Analógia: Hampel J.: A bronzkor, I. kt. VII. tábla, 1. és 2. ábra.) A többi alaktalan töredék és maradvány olvasztásból.

December 16-án szerzett a múzeum 1 urnát, 5 kisebb edényt és 35 bronztárgyat. Az urna csonka, mert a szájszél és a nyakból a felső rész hiányzik; a mi megvan, az 0·35 m. magas. Ebből esik a talptól a has közepéig 0·15 s ettől a nyakig 0·11 m. A hason 4 csöves fül, melyek dudoros vonallal állanak összeköttetésben. Minden fül felett egy-egy kis csücsök, ezek között 3—3 benyomott pont. A nyak körül vonul több párhuzamos egyenes s alattok egy pontozott sor. Színe feketés. Az 5 kis edény között van

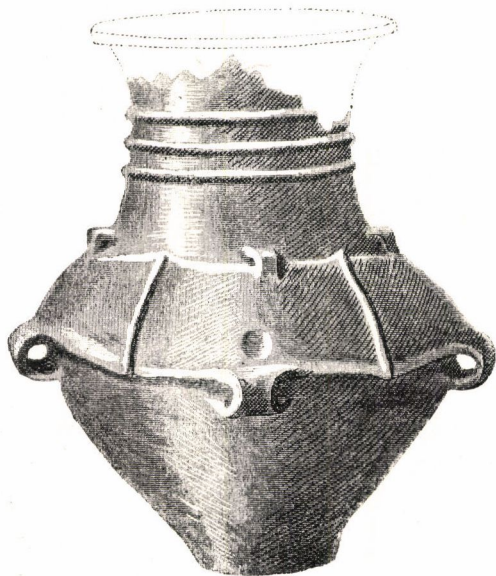
VERSECZ. II. TÁBLA.

33. $\frac{1}{2}$

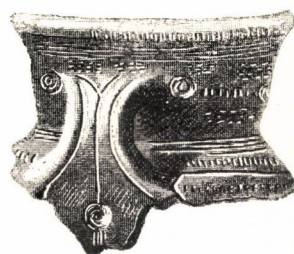
35. $\frac{1}{4}$

34. $\frac{1}{4}$

36 a. $\frac{1}{4}$

36 b. $\frac{1}{4}$

2 csésze. Az egyik 0·07 m. magas; talpátmérője 0·055, szájaé 0·14 m.; egy kis vályúzott fül. Színe vöröses. Gazdag krétabetétes bekarozolt vonaldísz, még a talpon is, melyben a spirális és a kör uralkodók. (39.) A másik szürkés színű, négyszögű szájszéllel bír. Vályús fül. Krétabetétes egyenesekből álló dísz. (40. a. b.) Ilyen négyszögű csészéről már novemberben hallottam; de ez csak kis töredékekben került elő. A harmadik kis edény fekete, lesímitott felületű, füles bögre, mely 0·06 m. magas; füle a szájszél fölé emelkedik 0·025 m.-rel s két fölfelé álló kis csücsökkel bír. A hason 3 csücsök s függőleges vonalak; a nyak köré 2 párhuzamos vonal fut. A negyedik vörösre égetett, díszítetlen félgömbalakú, 0·04 m. magas, 0·07 m. szájátmérőjű csészécske, melynek szájszélén fogantyús maradvány látható. (44.) Az ötödik fül nélküli bögre. Anyaga jó, színe vöröses, kidolgozása és czifrázata csinos, magassága 0·10, miből 0·045 a hasig, 0·035 a nyakig számítandó; a nyak, mely a szájszéllel együtt függőleges hengert képez, 0·02 m. széles. A has közepén dudoros vonal fut körül, mely két helyen függőlegesen átlukasztott csücsköt képez. (46.)

Az urnában volt 2 tű, melyből az egyik ép s 0·19 m. hosszú (21.); teste négyélű és sodrott, feje lemez, két oldalról összehajlítva. A másik hasonlóan fejes töredéke. A többi bronzok közt volt egy törpenge. (Analógia: Hampel J.: A bronzkor, I. kt., XVIII. tábla, 4. sz.) Hossza majdnem 0·13 m. Tövéen 3 szöglyuk van. Ép. (1.) Több tűnek feje és szártöredéke.

Egy kettős tű vékony négyélű sodronyból. (16., 17., 18.; a rajzoló által tévesen három darabban lerajzolva.) Szárai 0·2 m. hosszúak lehettek. A két szár a görbülés alatt összehúzódik s így fejet képez. A tárgy tökéletesen hasonló a közönséges modern kettős hajtűhöz, csak hogy többször össze van hajlítva. Wosinszky Mór a tolnavármegyei lengyeli telepen hasonló kettős (és szintén összehajlított) tűt lelt, melynek czélját is magyarázza. A tárgy képe Tolna vármegye története I. kötetének LXXII. tábláján 4. sz. alatt látható. Wosinszky «karczoló eszköznek» nézi, melynek a hegyes kampókkal ellentett vége úgy görbült, hogy összenyomni nem lehet, s ha — a mi valószínű — edénydíszítések karczolására használtatott, mindig egyenlő távolságban maradt a két hegyes vége. (l. i. h., I., 304.) A peschierai czölöpépítményű telep a Garda tó mellett is szolgáltatott egy ilyen kettős tűt, mely azonban csak egy görbüléssel bír. (Baer-Hellwald: Der Mensch, 317. l., a) ábra.) Aránylag gyakran és eredeti állapotban, t. i. nem összegörbülve, hanem egyenes száakkal, fordult elő ezen alak Boszniában a Glaszinács nevű fensíkon. (Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien, I. kt.; Truhelka: Hügelgräber und Ringwälle auf Glasinac, 96., 97.; 135., 137., 139. és 140. ll.)

Csüngődísz; kerek boglárka, kúpalaku boglárka, hosszú sodronytekercs, sodronytekercses korong, és lószerszám-sallang alsó részéből származó nagy csüngődísz-töredék (19.), hasonló a rimaszombati kincsben előfordult lószallang alsó részén látható nagy félholdidomú csüngődíszhez, (Hampel J.: A bronzkor, I. kt., CXII. tábla, 4. sz.), csak hogy a verseczinél az érdekes láncból, melyen az áttört lemez csüngött, semmi sem maradt.

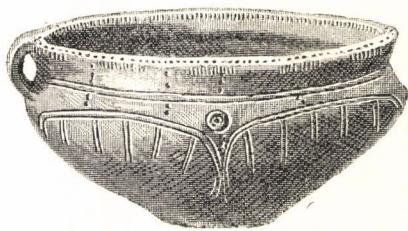
Ugyanaz nap láttam Gajnál, a fentiekkel együtt találva, de egyelőre eltéve 1 urnát, mely meglehetősen ép, csak a szájszélből volt egy darabka kitörve. Magassága 0·44 m., miből 0·14 m. a nyakra esik. A talp aránylag kis átmérőjű, a kihasasodás magasan van elhelyezve, a nyak hengeralakú és a szájszél vízszintes és keskeny. A hason 4 csöves fül, a nyak alatt 4 fölfelé álló hegyes csücsök. Ez a legnagyobb és legjobb fentartású a megmentett urnák között. Láttam azután még egy csészét, 5 füles bögrét és 11 bronzdolgot. A csésze 0·07 m. magas; szájátmérője 0·13 m. Nyaka keskeny, azon apró fül. Ép, feketés színű és gazdag krétabetétes díszítés. A füles bögrék közül 2 ép.

A bronzok között van egy palstab, 0·12 m. hosszú, zárt szárnyakkal. Alakja karcsú, s hasonlít az 1888-ban Verseczen lelt példányhoz, mely szintén a verseczi múzeumban őriztetik. Kalapácsütésekkel van meggörbítve. Kard (?) penge, körülbelül 0·12 m. hosszú. Tű, két töredékben, melyek 0·15 m. hosszúak; feje kétszárnyú. Tű, csak a feje van meg, mely lemez s kétfelől be van hajlítva. Kettős sodronytű, valamivel hosszabb száakkal, mint a fent leírt példánynál. Karperecztöredék, az egésznek kétharmada, tömör, teste körszelvényt képez. Ugyanolyan, valamivel laposabb. Négy boglárka, melyek közt 1 kúpalakú pipafedélhez hasonló, körülbelül 0·015 m. átmérőjű; valamennyi kis lyukakkal a szélén a felvarrásra.

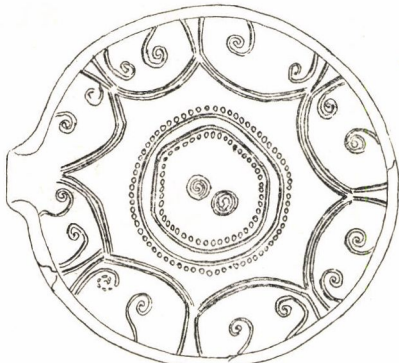
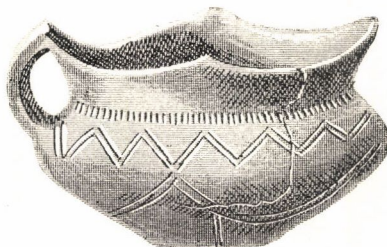
VERSECZ. III. TÁBLA.

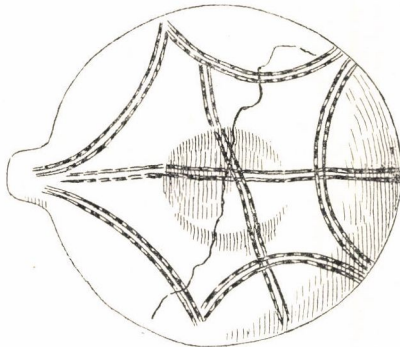
37. $\frac{1}{3}$

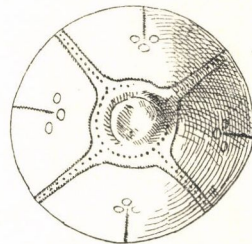
38. $\frac{2}{5}$

39 a b. $\frac{1}{2}$

40 a b. $\frac{1}{2}$

41 a b. $\frac{1}{2}$

42. $\frac{1}{2}$

43. $\frac{1}{2}$

44. $\frac{1}{2}$

1896 január 3-án került a múzeumba: Egy füles bögre, vörös színű, fülének felső szélén kis csücsök, a hason 3 csücsök, körülfutó pontsor és rézsútos egyenes vonaldísz; magassága 0·08 m. Egy fül nélküli, 0·11 m. magas, kékes-szürke edény. Ép, égéstől megtámadva. Gömbalakú, talpa és szájszél nélküli nyaka egyenes hengeralakú s 0·013—0·013 m. magas. Hasán körülfutó dudoros vonallal összekötött 4 kis fül; a has felső részén négy pontdudorodás, pontkörben, s köröskörül bekarczott függőleges vonal. (47.)

Bronzból: Egy ép csüngődísz, hosszú sodronytekercs; lemezes tekercs töredéke, és egy vörösréz lapos véső. Ez utóbbi 0·105 m. hosszú. Fent 0·018 és lent az élnél 0·035 m. széles. Vastagsága a közepén 0·005 m., 0·04 m. széles éle körszelvényben szögellik ki. Súlya 0·097 kgr. Ép. Patinája zöld. (5.)

Márcezius 8-an kaptunk 1 fekete színű kis füles edényt ajándékba, mely edény még decemberben találtatott. Magassága 0·047 m., füle 0·025 m.-rel emelkedik a szájszél fölé s háromszögalakú csücsökkel van ékesítve. A nyakon 2 párhuzamos vonal s a nyak alatt pontsor fut az edény körül. A hason 3 dudorodás. Ep. (65.)

Waldherr József, áll. főreáliskolai tanár, birtokában is van egy csésze és egy füles bögre, melyek még a novemberi leletekből valók. Mindkettő gazdag vonaldíszszel bír; a csészéé krétabetétes.

Április 3-án egy kisebb földmunkálat alkalmával újra leletekre bukkantak, melyekből a múzeumba egy nagy tál, egy közép nagyságú füles edény és egy füles bögre jutott. A tál ép, feketés színű, gazdag krétabetétes rajzzal. Magassága 0·14 m. Talpának átmérője 0·08 m., hasáé 0·28 és szájáé 0·31 m. Szájszéle vízszintes, 0·017 m. széles. Nyaka csak 0·04 m. magas, ezen két kis fül. A talptól a szájszélíg s ezen, valamint a fülön, bekarczott vonal- és pontdísz. (37.) A füles korsó magassága 0·13 m. A fül 0·02 m.-rel emelkedik a szájszél fölé s négyszögű nyúlvánnyal bír. Nyakán félkörökből képezett sorok, egyenes vonalak és pontsorok futnak körül. A hason 3 csücsök s pontozott vonalak és körök. A fül nagyobb fele hiányzik. (51. a. b.) A füles bögre ép, gyengén vályúzott fülel, 0·09 m. magas. Hasán 3 csücsök s ezek fölött függőlegesen 3—3 pontsor. A nyak köré kétszer 3 pontsor fut.

Az utolsó lelet 1896 június 20-ika körül, tehát közvetlenül a vasút megnyitása előtt, került napfényre. Ugyanis egy mozdonyvezető a maga öklére ásatott az őrháznál s talált is néhány edényt. Így küldött állítólag Szegedre (a városi múzeumba?) is egy urnát. Ezen leletből kapott Gianone Hugó, építési-vállalati mérnök, 1 urnát, 1 csészét, 1 tálcát, 1 fületlen csészét és 4 füles bögrét. Gianone ezen tárgyakból átengedett a verseczi múzeumnak 1 urnát, 1 csészét, 1 tálcát, 1 fületlen csészét és 1 füles bögrét; a többi 3 füles bögrét, mely valamennyi a szájszél fölé emelkedő fülel bír, állítólag Pécsre küldte.

Az urna egy sír maradványa volt. Ez állott a gömbalakú urnából, melynek belsejében csontszilánkok és 1 bögre voltak; szájában volt egy csésze elhelyezve, mellette pedig egy második bögre.

Az urna 0·35 m. magas, miből a talptól a hasig 0·15, innen a nyakig 0·09 és a nyak- és szájszélre 0·11 m. esik. A kihalasodáson egy sorban szimetriailag elhelyezve 4 csöves fül és 4 kis csücsök. Talp-átmérője 0·09, hasáé 0·28 m. A szájszél 0·025 m. széles kihajló karimát képez. A szájszél és nyak legnagyobb része hiányzik. — A csésze 0·08 m. magas. Talpának átmérője 0·06, szájáé 0·20 m. A kurta nyakon kis fül. A szájszél négyszöget képez. Össze van törve, de a fülön és egy szájszél-darabon kívül megvan az egész. A kihalasodáson csinos, bekarczott és krétaszertű anyaggal betett czifrázat van, minő a többi szebb csészéken és tálakon észlelhető. — Az urnában volt füles bögre ép, 0·075 m. magas, füle 0·2 m.-rel emelkedik a szájszél fölé és háromszögű csücsökkel bír. Szájszéle kissé ki van hajlítva. A nyak köré vízszintes párhuzamos vonalak, a hason függőleges vonalak. A kihalasodáson 3 kis dudorodás, melyek a fülel négyszöget képeznek. — A másik, az urnán kívül lelt, füles bögre 0·10 m. magas, füle, mely négyszögű felfelé álló nyúlvánnyal bír, 0·01 m.-nyire emelkedik a szájszél fölé. Nyaka és szájszéle hengerded, függőleges. A nyakon vízszintes és zig-zugos vonal fut körül. A fül letörött, de megvan.

A fent leírt sírlelet, a második füles bögre kivételével, júl. 14-én került a verseczi múzeumba — egy fül nélküli csészével (48.) és egy kis rombusz-alakú tálcával együtt. (50.)

A verseczi városi múzeum szerzett e szerint a Ludos-dülői urnatemetőből 13 hamvvedret, 1 nagy

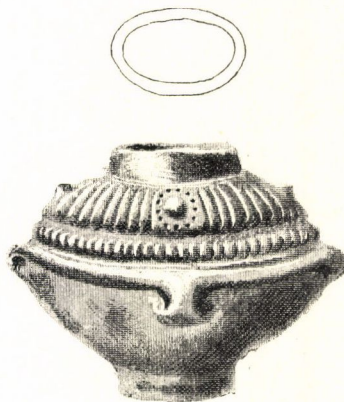
VERSECZ. IV. TÁBLA.

45. $\frac{1}{2}$

46. $\frac{1}{2}$

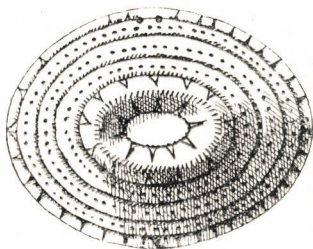
47. $\frac{1}{2}$

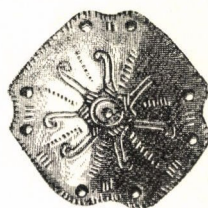
48. $\frac{1}{2}$

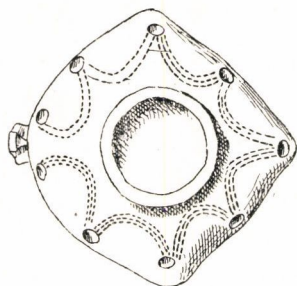
50. $\frac{2}{5}$

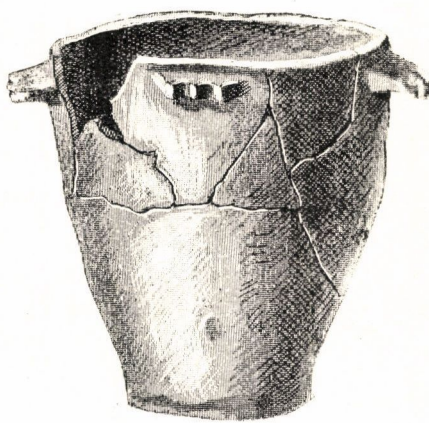
49. a b. $\frac{2}{5}$

54. a b. $\frac{1}{2}$

51. a b. $\frac{1}{3}$

52. $\frac{1}{3}$

53. $\frac{1}{2}$

födőtálat és 59 kisebb edényt, összesen 73 agyagedényt; továbbá 156 bronz- és 1 vörösréz-tárgyat. A nevezett múzeum szerzeménye tehát 230 tárgy. Magánkezekbe került az én tudtommal 1 urna, 1 csésze, 4 füles bögre és 0 bronztárgy, vagyis összesen 6 darab.

*

És most vessünk egy pillanatot a leletkörülményekre és az általános tapasztalásokra. Gaj nyilatkozása szerint az új csatornarészletben közel 200 urnasírt tártak fel. Az urnák 0·06—0·08 m. a föld színe alatt találtattak. A temetkezés úgy történt, hogy a hullát elégették, az élő tulajdonában volt fegyverekkel, szerszámokkal és ékszerekkel, valamint itt-ott edényekkel is. Az elégetés után a nagyobb csontokat és a még ép maradt bronzokat összetörték és azután az urnákba tették és pedig úgy, hogy a csontrészek alul és a bronzmelléletek felül voltak. Ép bronztárgy alig egy fél tuczat került elő. Bronz csak minden 5—6-ik urnában találtatott. Egyben volt 2 darab, míg egy másikban 21 töredéket leltem a megnyitás alkalmával. Egy ízben egy mellékletül szolgáló füles bögrében is volt egy csont-részlet; vajon azonban emberi volt-e az, nem tudom.

A nagy urnák melléletei gyanánt gyakran agyagedények is szerepeltek. Volt eset, midőn az urna belsejében, s pedig a bronzok felett, a nyak alsó részében, füles bögre vagy egy azokból a csinos díszítésekkel bíró fül nélküli kis edények voltak, minőt négyet szereztünk. (45—48.) A hamvveder szájában, s pedig fent, gyakran csésze volt elhelyezve (38—43.) s ebben néha füles bögre. (53—67.) Egyszer-kétszer egy füles bögre, másszor egy füles bögre és egy csésze az urna mellett is állott. Egy esetben a hamvveder hasához két oldalról 1—1 füles bögre szájával volt odaillesztve. Az urna szája a legtöbb esetben egy nagy tállal volt leborítva. Ez többnyire egyszerű volt, de vannak valóságos díszpéldányok is ezen tálak közt. (37.)

Az urnák magassága 0·37—0·44 m. között váltakozik. Három typicus alakot konstatáltam. Az egyiknek a kihasasodása gömbalakú. A másiknál a talp nagyon keskeny, a kihasasodás magasan van elhelyezve és a nyak szűkebb és hengeralakú. A harmadiknál a talp szintén aránylag kicsiny, a has mélyen van és a nyak aránylag erősen van kifejlődve. Ez utóbbi a sopron-burgstalli hallstattkorbeli alakhoz hasonlít, csak avval a különbséggel, hogy a szájszéle nagyon keskeny. A mozsáralakot, mely ott 1888-ban előfordult, most nem konstatálhattam. Az urnák díszítése egyszerű. Az urnák és az azokat borító tálak többnyire a föld súlyától össze voltak zúzva. A legjobb esetben a tál és a szájszél volt összetörve. A megmentett 14 urnából csak négyenél maradt meg a szájszél is. Tálat, ép állapotban, csak egyet hoztak napfényre, 1896-iki tavasszal, s ez is különállva találtatott. (37.)

Érdekesekek ama kis fületlen edények, melyek a hamvvedrek nyakában voltak. (45—48.) Úgyszintén a kis tálcák is, melyekről azonban biztosat nem tudtam megtudni, hogy hol voltak elhelyezve (49. a. b., 50.); úgy látszik, kívül, a hamvvedrek mellett állottak. A füles bögrék két sajtósággal bírnak. A kihasadáson 3 kis dudorodás van, melyek a füllel együtt az edény hasának gyakran majdnem négyyszögű alakot kölcsönöznek. (51.) A fül túlnyomólag a szájszél fölé emelkedik s vagy vályús (56., 60.), vagy pedig négyyszögű (55.), vagy háromszögű (65—67.), fölfelé álló nyúlvánnyal, vagy pedig 2 csücsökkel bír. (30.) Ez utóbbi állat- (ökör-) fejre emlékeztet.

A másfélszáz bronzdolog közül első sorban a lapos rézvéső érdemel megemlítést, mert azt bizonyítja, hogy a rézeszközök még a korai vaskorszakban is voltak használatban.

A legtöbb bronzdolog vagy kis töredék, vagy pedig olvasztott alakatlan darab. Azonban mégis sok alakot lehet felismerni és rekonstruálni. A fegyverek közül előfordul a kardpenge 4—5-ször (2.) és a tőr 1-szer. (1.) A szerszámok a karimás és a szárnyas véső (4., 5.), valamint a kés (3.) által vannak képviselve. A lószerszámokból a zablát és a lószallangot találtam. (12., 19.) Leggazdagabb az ékszersorozat. Van nagy, vastagszárú tű 3-féle fejjel (20., 21., 8.), s van kettős tű. (16—18.) A karperecznek három változatát leltem, ú. m. hengeralakú (14.), körszelvényátmetszetű és lemezalakú (15.) testtel, valamennyi nyílt — vagy hegyes, vagy tompa — végekkel. Egy-kettőn vonaldisz van bekarcolva. Boglárka is van többféle. Van korongalakú, sekélyen kidomborodó felülettel (23.), s kúpalakú. (24.) Ez utóbbiak vagy olyan kicsinyek, mint a szivarvégek, vagy pedig nagyobbak, az alsó szélnél keskeny karimával, hasonló

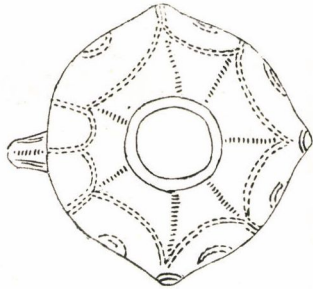
VERSECZ. V. TÁBLA.

56. ²/₅

57. ²/₅

55. a b. ²/₅

58. ²/₅

59. ²/₅

60. ²/₅

61. ²/₅

62. ²/₅

63. ²/₅

64. ²/₅

65. ²/₅

66. ²/₅

67. ²/₅

a pipafedélhez. A csüngődísz egy csinos kétszárnyú fajta által 56 példányban van képviselve. Találtam továbbá 2—3 kis tekereses korongot (9.), s végre van a leletben több apró hosszúkás hengeralakú sodronytekerekes is, melyek talán gyöngyökül használtattak.

II. A vattinai őstelep.

Körülbelül tíz kilométernyire északnyugati irányban a Versecz határának «Ludos» nevű dűlőjében felfedezett urnatemetőtől fekszik a vattinai telep, melynek lelettárgyai közt sok van, melyek az előbbinek tárgyaihoz hasonlítanak.

Vattina ma a leggazdagabb hallstattkorszakbeli telep a Délvidéken. Lelettárgyai oly érdekesek, hogy azok nemcsak a Délvidék őskorára kiváló fontossággal bírnak, hanem hogy azok hazánk többi vidékeinek régészei előtt is figyelmet érdemelnek.

A telep felfedezését és első ismert leleteit az «Archaeologiai Értesítő»-ben (U. F., XIV. kt., 1—5. ll.) közöltem. Ezen alkalommal az 1894—1896. években előkerült lelettárgyak leírását adom, megjegyezve, hogy egyes leletek ezen időből már egy vidéki folyóiratban (Tört. és rég. Értesítő, U. F., XI. 26—28, és u. o. XII, 36—40) lettek közzétéve. Most összefoglalva tüzetesen mutatom be azokat.

A lelettárgyakat abban a rendben ismertetem, a mint azoknak tudomására jutottam: mert Vattinán is, ép úgy mint másutt, a véletlen és nem a szakszerű ásatás hozta napfényre azokat.*

1894.

1894-ben kétszer s pedig április 14-én és július 18-án látogattam el Vattinára, mely alkalmakkor részint a temesvári «délmagyarországi», részint az akkor éppen alakuló félben volt verseczi városi múzeum számára szerezhettem tárgyakat. A homoknyerés még mindig Szimics Mihály földjén folyt: ezen év nyarán a Naschitz-féle földön kezdték az ásatást; a tárgyak tehát ott találtattak.

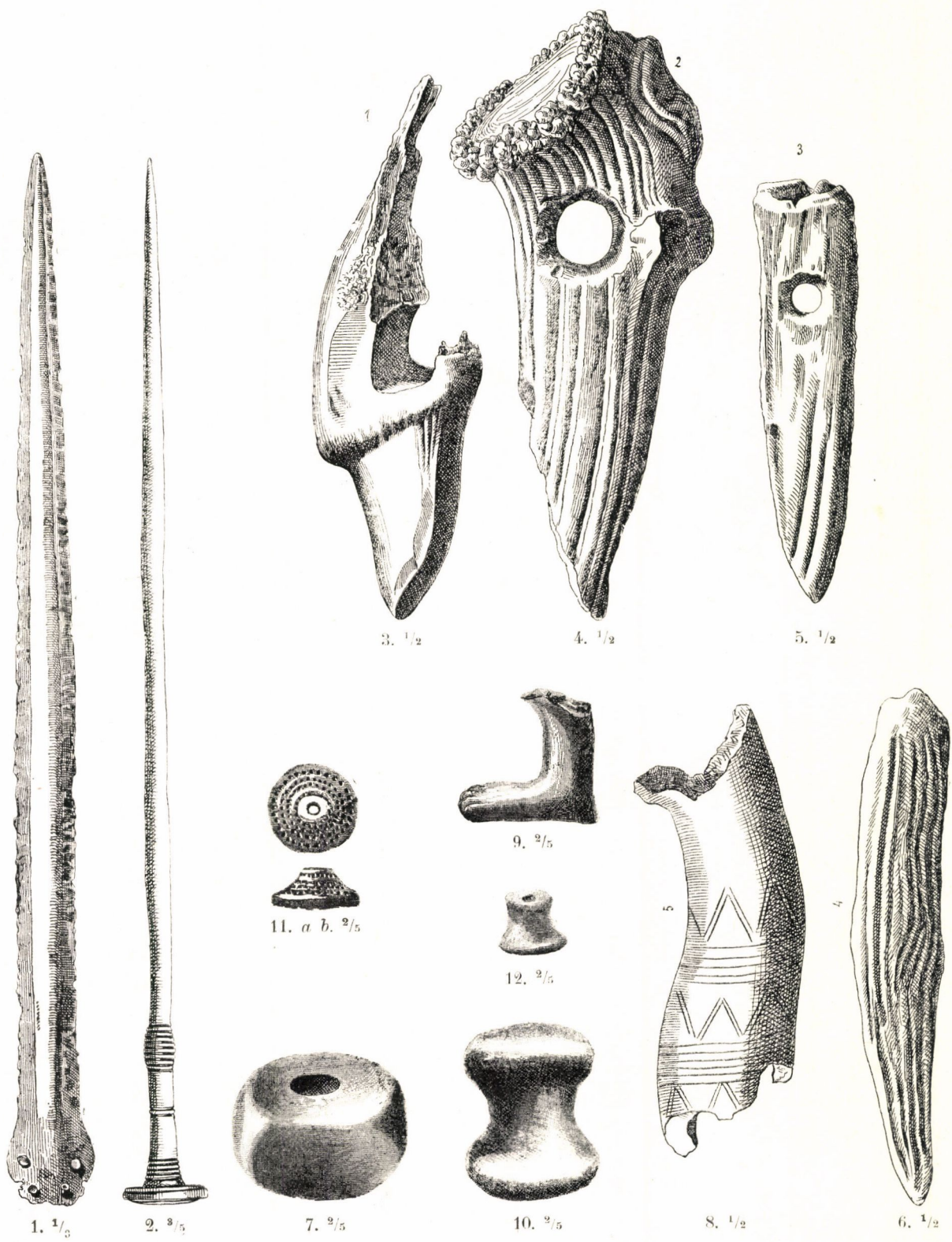
A délmagyarországi múzeumba jutott Oszuczky József ajándékából egy urna, mely nagyságára és szép alakjára nézve a délvidéki hamvvedrek közt előkelő helyet foglal el. Magassága 0.43 m.; ebből esik a nyakra 0.16 m., a kihasasodás felső felére 0.10 m., alsó, a talpig érő, felére 0.17 m. A száj átmérője 0.18 m., a hasé 0.35 m. és a talpé 0.11 m. A kihasasodáson van négy csőalakú, kis hosszúkás fül, a nyak töve alatt pedig 4 kis csücsök. A kihasasodás felső részén függőleges és a nyakon vízszintes párhuzamos vonalak képezik a díszítést. Az alak nemes. A kidolgozás gondos. Az anyag meglehetősen tiszta. Az égettetés meglehetősen jó. Színe szürkésfekete. Állapota is jó, csak szájszélének fele le van törve.

Bogics Vazul a nevezett intézetnek a következő dolgokat adta: 1 igen szép födeles csésze, 1 ilyen másiknak födele, 1 csészealj, 1 töredékes agyagkanál, melynek nyél helyett füle volt, 7 edénytöredék, fenék és fül, 1 kalapács agancsból és 4 megmunkált agancsdarab.

Bogics, Oszuczky és Rittinger Ede ajándékából az 1894. évi leletekből szép collectió, a verseczi múzeumba került. Anyagra e tárgyak négy csoportra oszthatók. Bronzból 4 db volt. Ez négy csüngődísz, melyek egy egyszerű 0.07 m. magas, fekete színű, szabadkézzel készített füles bögrében voltak elhelyezve s úgy látszik egy urnasír mellékletei gyanánt szerepeltek. Kettő közülök egyszerűen pléhből van összehajlítva s pedig az egyik háromszögletes lappá és a másik kúppá. A harmadik Hampel József: A bronzkor cz. munkája I. kt., LIV. tábla 7. számához hasonló korong, melynek átmérője 0.036 m. A negyedik pedig ugyanannak 5. számához hasonlít. Ezen két alak gyakori. Az edényben volt azonkívül még egy kis hosszúkás lapos, átlukasztott vörös homokkő darab, mely amulett lehetett. Agyagból természetesen sokat kapott a nevezett múzeum, de csak kisebb dolgokat, hamvvedret nem. A legérdeke-

* A régibb vattinai leletek közül mutatunk be rajzban itt a Csapó Géza által a verseczi múzeumnak ajándékozott urnát (13), továbbá a Rittinger Ede birtokában levő hamvvedret (14) és az ehhez tartozott csészét (15) és füles bögrét (16); végre egy kisebb edényt (30). Az utóbbiak a verseczi múzeumban őriztetnek.

VATTINA. I. TÁBLA.

sebb egy fedeles edény, minőt a temesvári múzeumnak is küldtek. Ezen edény (31 *a, b, c*) magassága 0·15 m., miből 0·02 m. a talpra, 0·11 m. a hasra és 0·02 m. a hengeralakú nyakra esik. A talp átmérője 0·06, a hasé 0·18 és a nyake 0·045 m., a talp tehát felette kis méretű s a kihasasodás nagyon le van lapítva. A fődél belül kúpalakú üreggel bír, 0·11 m. magas lehetett, miből 0·04 m. a hengeralakú alsó részre esik, melybe az edénynek nyaka szorosán beleillik. Akkor következik egy 0·01 m. vastag karima, mely négyszögletesre van alakítva; ennek négy oldala 0·09—0·10 m. közt váltakoznak. Ezután 0·04 m. magas kúp következik, melyet egy 0·01 m. magas függőlegesen alkalmazott csücsök koronázott. Ezen csücsök a fődél fogantyúját képezte; példányunkon letörött, a temesvári példányon még megvan. Edényünk meglehetősen ép, csak a talp sérült meg, a kihasasodás repedést mutat és a fedélen hiányzik a csücsök. A fedél és az edény hasának felső része vonalakkal igen csinosan van díszítve; a kihasasodáson azonkívül szymetriailag elhelyezett 4, átfúrt kis csücsök is van. Ezen edények analógiáját a magyarhoni leletekben nem találhattam.

Kisebb edény 8 volt; ezek közül csak egy ép. Ez egy 0·09 m. magas, füles pohár, keskeny, négyszögletes talppal és szélesebb kerek szájjal. Bekarczott díszítés ékíti (17). Négy 0·09—0·16 m. magas kétfülű edény, melyeknek fülei félholdasak; czifrázatosak (19, 20). Egyik egyfüles is meglehetősen ép. Egy 0·07 m. magas, iszapolatlan agyagból készült edény, díszítetlen és mozsáralakú. Végre van egy kis 0·05 m. magas edényke is. Egy tál töredékei czifrázatokkal egy hasonló példányra emlékeztetnek, mely Verseczen a Ludos nevű dülön 1888-ban találtatott. Két agyagkanál, egy töredékes, egy ép, a nyél helyett füllel; 2 fekete orsógomb; 1 agyagkorong lyukkal közepén; 1 hengeralakú, 0·13 m. magas és 0·04 m. átmérőjű, vörösre égetett agyagtömb, melynek rendeltetését nem ismerem.

Érdekes, hogy a szarvasagancs-régiségek, melyek az előtte való években nem konstatáltak 1894-ben tömérdek mennyiségben felleptek. Azt beszélték, hogy nem ismervén azok érdekességét és értékét, abból egy házaló zsidónak egy egész kocsival adtak el, kilóját 2 krajezárral számítva. A verseczi múzeumba kb. 25 db. jutott. Van köztük 3 nagy kalapács, a rózsza feletti lyukkal; egy töredékes kétélű csákány (3); egy karsú kalapács (5); 10 hegyezett agancsvég; 2 db. agancs, melynek hegye és töve le van metszve, minek folytán a tárgy hengeralakot nyert; s végre több töredék, melyek a megmunkáltság nyomait mutatják. Kőből egy, a fúrólyuknál ketté tört kalapács fele sorolandó fel. Végre megemlítendő az is, hogy a versecz-kubini h. é. vasút építői a homok végett Vattinán is megfordulván, ott szintén régiségeket szereztek, melyek többnyire a Károlyfalván állomásozott Munk főmérnök nejének tulajdonába kerültek. Néhány edényen kívül, melyeket azonban nem láthattam, mutatott nekem Munkné két szerpentineszköz-töredéket, melyek Vattináról származtak. Az egyik egy gömbalakú kalapács lyukas töredéke, a másik egy hosszúkás kalapács-féle, melynek fúrólyukja kúpalakú.

1895.

1895-ben négy ízben rándultam ki, ú. m. június 8-án, szeptember 24-én, november 4-én és december 31-én: 200-nál több tárgyat a verseczi múzeum számára szerevén. De a temesvári múzeum is kapott 2 szállítmányban érdekes dolgokat. Végre magán kezekbe is került néhány tárgy.

Ugyanazon évi tavasszal Oszuczky József és Bogics Vazul a közvetlenül a vasúti megállóhely mellett elterülő Haszlinger-féle szántóföldet bérbe vevén, a homoknyerés az egész év alatt ezen birtokrésznek déli oldalán történt. Az ezen évi leletek tehát ott fordultak elő.

Június 8-án, épen ottlétem alkalmával, érdekes felfedezést tehettem. Az új veremrészlet északkeleti csücsében a munkás egy csomóban vagy 40 db. 0·08—0·12 m. magas agyagedényre akadt. Látszott, hogy az edényeket szándékosan helyezték volt el, s mivel a legtöbb az edények közül kétfülű s olyan különös alakú, hogy praktikus czélokra nem igen használhatták, azt is föl lehet tenni, hogy a munkás valami áldozatot tárt fel.

Az ott előfordult különös alakú, kétfülű edények (19, 20) leírása a következő: A két, erősen vályúzott fül aránylag magasra emelkedik a száj széle fölé. Az egyikének magassága a talptól a nyakig 0·06 m., a száj széleig 0·085 és a fülek csücséig 0·11 m. A talp átmérője 0·034 m., a hasé 0·095 és a

VATTINA. II. TÁBLA.

13. $\frac{1}{4}$

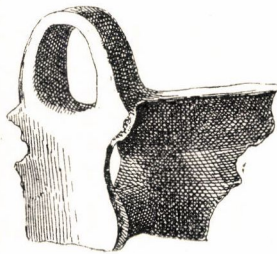
16. $\frac{2}{5}$

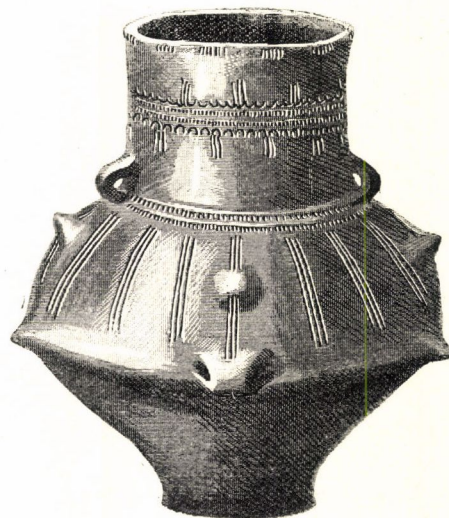
15. $\frac{1}{2}$

17. $\frac{2}{5}$

18. $\frac{2}{5}$

14. $\frac{1}{4}$

szájé 0·06 m. A szájszél a legtöbb esetben az edénynek két fül nélküli oldalán csúcsba szögellik ki. Az edények felülete többnyire irlával van símítva s fekete színű; csak egy-két esetben volt az edény vörösre kiégetve. A kihasodáson bekarcsolt díszítmény van egyenes és görbe vonalakból. A kihasodás alsó részén 4 szimmetrikusan elhelyezett, lefelé hajló kis dudorodás van; ezeknek ketteje felett, melyek a fül nélküli oldalukon vannak, gyakran 2—2 spirál-vonaldísz látható.

Ezen alkalommal megszereztem azokból 2 épet, 13 töredékest és vagy 15-nek egyes darabjait. Később kaptam még ezen leletből Gabányi János verseczi szolgabíró ajándékából 3 és a Magyar Délkeleti Vasút építési vállalatától 1 ép edényt. Ezen edényalak már a múlt évben előfordult, mert Verseczen 1 ép példány abból az esztendőből őriztetik, valamint egy másiknak töredéke, melyet Buday József, áll. főreáliskolai igazgató ajándékozott.

Június 8-án szereztem a fentebbieken kívül egy kézi malom alsó, vályú alakú részét és egy morzsolókö töredékét, továbbá egy agyaggúla alsó részét, letörve a csúcs alatti vízszintes lyuknál; végre egy agancs hegyét.

A nyár folyamán előkerült leletek közül a temesvári múzeumba került: 1 urna, 1 a fent leírt kisebb különös alakú kétfülű edények közül, 1 díszített födeles csésze, 1 szarvasagancs, 1 köszörűkő darab és 1 madárkarom. (Tört. és rég. Ért., N. F., XI, 131. — Szept. 18. ülés.) Az urna a legnagyobb példány az eddig talált hasonnemű edények közül. Szájszéle letörött s csonka állapotában is még 0·44 m. magas.

Akkor fordult elő az új gödörészlet délnyugati sarkában, 1·2 m.-nyi mélységben két emberi csontváz, azonban mellékletek nélkül. A csontvázak guggoló helyzetben, jobb oldalra dőlve, arccal keletfelé, találtattak.

Szeptember 24-én kaptam a verseczi múzeum számára 3 malomaljat, 1 morzsolókövet kvarezból, 1 agancsból készült baltát (4), 2 kétfülű edényt (1—1 letörött füllel), 1 füles korsót és több edény-töredéket.

Október 24-én láttam Csapó Géza, verseczi főszolgabíró birtokában egy öntőmintának felét, mely szintén a nyáron találtattott. Ezen lelettárgy majdnem rendes, négyoldalú lapos hasabot képez, melynek hossza 0·19 m., szélessége 0·075 m. és vastagsága 0·035 m. Anyaga nagyon puha, úgy látszik talgos pala; színe piszkos hamvasszürke. Súlyja 0·75 kgr., tehát aránylag könnyű. Az egyik oldalán van egy 0·08 m. hosszú repedés, mely nyilván a használattól ered.

Tárgyunk egyik oldalán egy egyszerű, díszítetlen fokos öntőmintájának fele van meg, mely fokos hossza 0·15 m., miből a pengére 0·107 m. esik. Az egyenes él magassága 0·055 m., a penge töveé 0·025 m., a nyéltok előrészeé 0·038, a nyéltok hátulsó részeé 0·048 m. A penge vastagsága a nyélluknál 0·02 m. A nyélluk magassága 0·035 m., az egész nyéltok átmérője 0·05 m. — Az él alsó része mellett 0·008 m. átmérőjű lyuk van, mely a két mintalap összekapcsolásánál szereplő szögnek befogadására szolgált.

A másik lapon egy hasonló fokos-példány formája van, csak hogy ennek az alakja és iránya az előbbihez meg van fordítva. Ez hosszabb, de karcsúbb is. Hosszúsága 0·164 m., miből a pengének 0·126 m. jut. Az egyenes él magassága 0·05 m., a penge töveé 0·027, a nyéltok előrészeé 0·046, a nyéltok hátulsó részeé 0·057 m. A penge vastagsága a nyélluknál 0·044 m. A nyélluk magassága 0·042 m., a nyéllukas rész átmérője 0·044 m.

Mindkét példányon a nyéltok felső és alsó külső szélén dudoros vonal látható, az egyedüli ékítmény mindkét példányon. A nyéltok hátulsó részén lévő taréjalakú nyújtványnak alsó hegye le van metszve.

A vattinai öntőminta fokosformái bronzkorunk egy kedvelt idomát mutatják, melyet fegyvernek használtak. Az idom maga igen régi; már a rézkorban vette eredetét. Hosszú ideig volt használatban, mert a bronzkort is túlélte (Hampel J.: Ujabb tanulmányok a rézkorról, 18—20.)

Főleg Erdély szolgáltatta nagyobb számban ezen fegyvernemet. A Duna-Tisza-Maros-közterületéről csak egy példány ismeretes. Lelethelye Fibis, Temes vármegye ujaradi járásában.

Ezen idom öntőmintái eddig csak 2 példány által voltak képviselve. Mindkettő Erdélyből száрма-

VATTINA. III. TÁBLA.

19. $\frac{1}{2}$

20. $\frac{1}{2}$

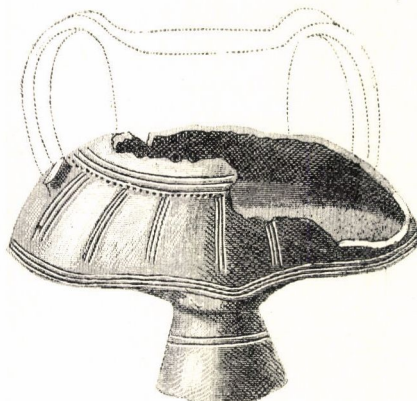
21. $\frac{1}{2}$

22. $\frac{1}{2}$

23. $\frac{1}{2}$

24. $\frac{2}{3}$

25. $\frac{1}{2}$

26. $\frac{1}{2}$

27. $\frac{1}{2}$

28. $\frac{1}{2}$

29. $\frac{1}{2}$

30. $\frac{1}{2}$

zik s mindkettőnek csak a fele maradt meg. Az egyik Torma Zsófia nándorvéljai kutatásaiból származik; a másik pedig Csákyáról való (Arch. Ért., N. F., VIII, 93.). Ez utóbbi szintén kettős és sok tekintetben hasonló a vattinaihoz.

Ugyanakkor láttam Csapónál egy kőbaltát is, melyhez hasonló már Verseczen is előfordult. Hossza 0·11 m., szélessége a nyéllyuknál 0·05 és magassága 0·027 m. Elöl és hátul éllel bír. A nyéllyuk átmérője az egyik oldalon 0·02, a másikon 0·016 m.; a nyéllyuk tehát kúpalakú. Az anyag zöldesbarna serpentin. A csiszolás tiszta, a hátulsó él kissé csorbás.

November 4-én ismét kirándulván, a következő dolgokat szereztem a verseczi múzeum számára: 5 kőtárgyat, 7 agyagedényt, 1 agyagyöngyöt, 1 agancseszközt, több cseréptöredéket és egy emberi koponyát. A kőtárgyak a következők: 2 nagyobb morzsolókő kvarezből, 1 serpentinbaltának élefeleli töredéke, 1 serpentinlapács ütőrésze felőli töredéke és egy 0·095 m. hosszú, 0·016 m. széles és 0·015 m. vastag, négyszögű, mindkét végén kiélesített véső. Az agancseszköz 0·18 m. hosszú kés. A penge 0·09 és a nyele is 0·09 m. hosszú (6). Az agyagyöngy hengeralakú (12). A 7, többnyire sérült edény közül megemlítendő egy csolnakalakú tálnak 0·2 m. hosszú töredéke (az eredeti hossza 0·24 m. lehetett). Ezen tál szélessége a közepén 0·11 m.; az egyik oldalán kis fül van. Egy másik edény méretei; magassága 0·08, szájnyílásának átmérője 0·055 m. 0·05 m. a talp felett domború vonal fut az edény körül. E felett két kis, egymásnak átellenében álló fül.

Ugyanazon hóban jutott a temesvári múzeumba 6 meglehetősen ép, simított felületű kisebb edény, több edénytöredék és több, részben megmunkált agancs és szarv (Tört és rég. Ért., N. F., XI, 132. — Nov. 23. ülés).

Utoljára decz. 31-én voltam a lelethelyen. Akkor kapott a verseczi múzeum 2 emberi koponyát; 3 agancs-baltatöredéket és pedig 2 nyéllyukas és 1 éle felőli töredéket; 1 agancsvéget, mely a megmunkáltatás nyomait mutatja; egy agyaggúla töredéket; egy kis csinos urnaalakú agyagedényt (29) ép, 0·12 m. magas, talpának átmérője 0·05, hasáé 0·09 és szájnyílásáé 0·08 m.; a nyakon és a szájszél felső részén bekarozolt czikezakos vonaldísz van); 5 töredékes edényt és pedig 2 nagyobb kétfülűt és 1 egyfülűt; egy csolnakalakú edény töredékét; egy közepén átfúrt edénytálat; 3 edényfödület és pedig egy 0·43 m. átmérőjű kereket, egy 0·11 m. átmérőjű négyszögűt és egy 0·07 átmérőjű kereket; mind a három, kivált az első, czifrázatos; csak az sajnálandó, hogy mind sérült. Egy helyen 2 kis, 0·05 m. átmérőjű, edényfödél találatot, melyek karimás alsó oldalukkal összeillesztve voltak, hasonlítván egy bullához (38 *a, b*, az egyik). Az edénytöredékek közt van aránylag sok kettősedény (ikeredény) maradványa (13). Ezek többnyire 0·15—0·20 m. magasságúak (füll nélkül). De van némely füll, mely sokkal nagyobb edényekre is enged következtetni.

1895-ben volt a töredékek közt néhány mozsáralaku urna maradványa is. Továbbá akadtam egy hallstattkori hamvvederre, hasonló a Csapó-féléhez, csak hogy valamivel magasabb és csinosabb; de ebből is csak töredékeket láthattam.

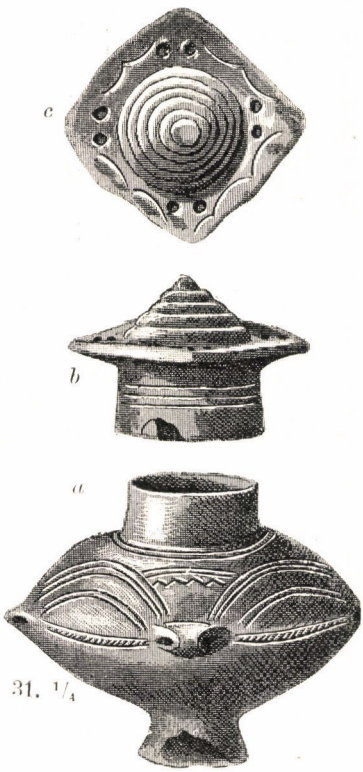
1896.

1896-ban is többször fordultam meg Vattinán. Így voltam künn júl. 3-án, 45 tárgyat hozván Verseczre. Oszuczky adott 21 darabot, Bogics 20-at és Kotzka, vasúti ör, 2 darabot; a többi 2 darabot magam gyűjtöttem a gödörben.

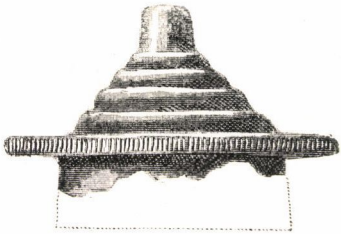
Oszuczky tárgyai közt volt 7 töredékes edény, melyek az ismeretes kétfülű bögrékből valók. Továbbá 6 különféle bögre, köztük 1 ép egyfülű, 2 fődő, minő már tavaly fordult elő. Egy csőalakú esonka tárgy, melynek nagy hasonlatossága van egy agyagszobor al- és felkarjához. Hossza 0·16 m. (8). Egy láb, tömör, fekete színű, a térdtől lefelé. Az öt ujj tisztán kidolgozva (9). Szobortöredék vagy edényláb lehetett. Égetett, vöröses színű agyagkarika, mely az egyik oldalon sima, a másikon alacsony kúpot képez, mely tele van betüzdelt pontokkal (11 *a, b*). Egy csőrlő (Spule)-alakú agyagtárgy, hossza 0·08 m. (10) s végre egy 0·20 m. magas négyszögű égetett agyaggúla.

Bogics dolgai közt volt: 2 töredékes edény az ismeretes kétfülű fajtából, 1 ép ugyanazon fajtából,

VATTINA. IV. TÁBLA.

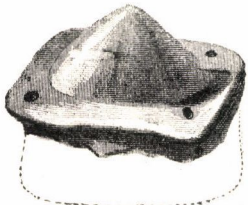
31. $\frac{1}{4}$

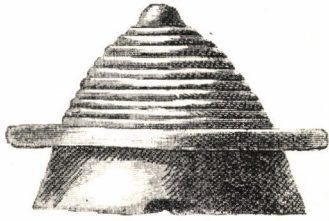
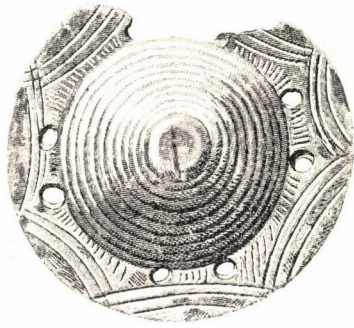
36. a $\frac{2}{5}$

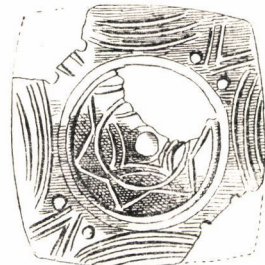
36. b $\frac{2}{5}$

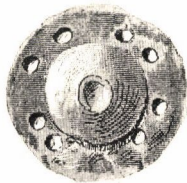
39. $\frac{1}{2}$

32. a b. $\frac{2}{5}$

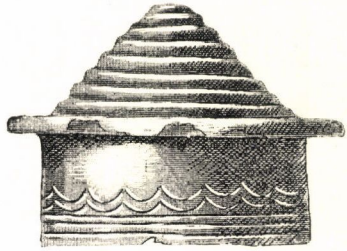
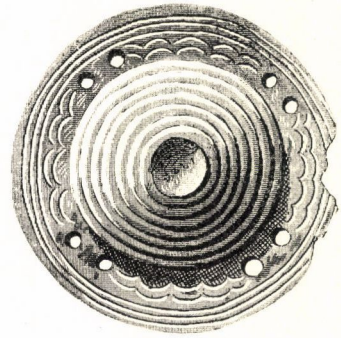
34. a b. $\frac{2}{5}$

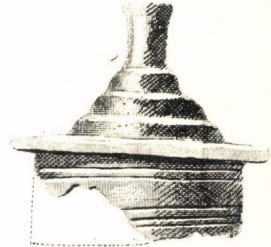
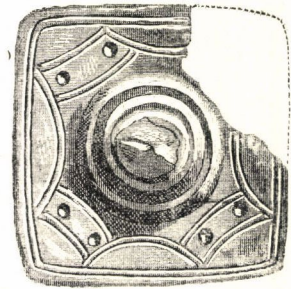
37. a b.

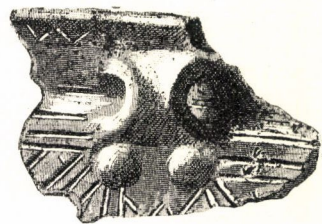
38 a b.

33. a b. $\frac{1}{3}$

35. a b. $\frac{1}{3}$

40. $\frac{2}{5}$

de csak egy füllel (21); 8 kisebb töredékes bögre. Egy edényfedél. Egy edénydarab, mely kanál vagy csésze töredék is lehet. Egy csolnakalakú edény, mely azonban nagyon kicsiny, a mennyiben csak 0·1 m. hosszú. Egy szűrőedény töredéke. Egy csörlő. Egy agyaggúla, mely 0·17 m. magas. Végre egy serpentinkalapács és egy agancsbalta. Az első 0·08 m. hosszú, 0·055 m. széles és 0·05 m. magas. A nyélyük, melynek átmérői 0·02 és 0·022 m., majdnem a kalapács közepére esik (7). Az agancsbalta 0·195 m. hosszú; a lyuk, mely a rózsa felett van, vésővel van kivésve; sérült.

Kotzka ajándéka egy edény- és egy földélből áll. Az előbbi csonka; nyaka és szájszéle hiányzik. Magassága a nyakig 0·15 m. 0·02 m. magas talpának átmérője 0·08 m., hasáé 0·20 és nyakáé 0·09 m. A nyak alján 2 kis fül. A hason 4 kis dudorodás, melyek symetriailag elhelyezve és 3 bekarczott párhuzamos vízszintes vonallal összekötve vannak. A nyak alatt 3 vastag vonal fut körül. A kihasasodás felső részén többször 3—3 bekarczott függőleges vonás van. A föld, melynek hozzátartozása az edényhez azonban nem bizonyos, a nagyobbak közül való. Magassága a letörött csücs nélkül 0·09 m. Köralakú karimás részének átmérője 0·135 m. Egyenes és körszelvényekből alkotott vonásokkal van díszítve.

A leletkörülményekből azt tudtam meg, hogy ezen részen, a vasúti megállóhely mellett, az urnák ritkák és mindig összezúzva fordulnak elő. A két említett agyaggúla még 4—5 hasonlóknak társaságában egy csomóban rakásra fektetve fordult elő. Épúgy találtak a csörlőket is, melyekből szintén 4—5 darab együtt fordult elő. Ilyen agyagcsörlőket leltek Tirolban a Kaltern melletti Stadlerhofon felfedezett sirokban (Freih. von Sacken: Mitth. d. Cent.-Comm., 1865; 183.). Magyarországon a Tisza vidékén is találtak.

Augusztus 26-án másodizben rándultam ki. Mivel azonban akkor nem dolgoztak a homokgödörben, ott csak néhány czifrázatos cserepet gyűjtöttem, melyek ott szanaszét heverték.

Annál többet hallottam a helységben előfordult leletekről, melyeket ezen alkalommal tüzetesebben kutattam. A templomtól keletre eső házhelyeken nem akadnak tárgyakra; ezt nemesak az emberek mondják, de magam is konstatáltam Brehm Péter 46. számú házában, hol szintén homoknyerés alkalmával semminemű prähistoricus lelet nem jött napvilágra.

Az utóbbi időben a templomtól északra elterülő keresztutczában voltak leletek. Így lelték Gyirin Szvetozár 72. számú háztelkén 1894-ben házépítés alkalmával több urnasírt és edényt. A 73. számú háztelken 1880 körül találtak több nagy urna. Ivanov Pája 75. számú háztelkén 1896-ban, júliusban sok cseréptárgy került napfényre, ú. m. urna, tál, csésze, füles bögre stb. Ivánov Zsiván 76. számú háztelkén 1894-ben akadtak edényekre. Egy urna most is megvan a háznál. Végre Doklyán Golub 93. sz. háza előtt az utczán 1891-ben találtak edényeket. Ezekből egy urnát sikerült a verseezi múzeum számára megszerezni. Ennek ú. n. hallstatti alakja van, aránylag mélyen elhelyezett has s nagy nyak. A talp átmérője 0·08, a hasét 0·31 és a nyaké 0·16 m. A szájszél letörve lévén, a csonka urna magassága 0·35 m.; az ép urnáé 0·38—0·39 m. lehetett. Ebből esik a talptól a hasig 0·12 és a hasra 0·07 m. A hason 4 hosszú duzzadék és ezek felett 4 csücsök, melyek párhuzamos körök által vannak körülvéve. A kihasasodáson függőleges vastag benyomkodott vonások vannak. A nyakon fent a szájszél alatt 4 ujjal benyomott párhuzamos egyenes vonal fut a nyak köré. Alatta négyszeres, egymás mellé rakott, körszelvényekből alkotott vonaldísz.

A következő napon vásároltam 10 edényt, 2 kőbalta-töredéket, ismeretlen rendeltetésű kőtárgyat és 2 agancsvéget, melyek vágási nyomokat mutatnak. A tíz edény, valamennyi kétfülű kis bögre, többnyire sérült; két változatot mutatnak. Aránylag gyakran fordulnak elő s gyakorlati céljuk nem lehetett, már alakjuknál fogva. A 2 baltamaradvány élfelöli töredékek serpentintből.

Szeptember 14-én hoztam be 2 kőtárgyat, 10 edényt, 2 agyagtárgyat és 21 cseréptöredéket.

A 2 kőtárgy egy még befejezetlen balta és egy másiknak élfelöli töredéke. Az utóbbinak hossza 0·08 m., magassága 0·025 és szélessége 0·05 m. Anyaga zöldes serpentin. Az előbbi csak nagyjából van kidolgozva; csak az éle tökéletes. Hossza 0·1, magassága 0·01, szélessége a fűrőlyuknál 0·045 m. Átfúrása megkezdett. A kődugasz, mely a csőalakú fűrőeszköz által keletkezett, még benne van a lyukban. A nyélyük átmérője 0·02 m. (Analogia: Arch. Közl., XVI, IV. tábla, 43. ábra.).

Az edények közül 6 db. 0·08—0·085 m. magas, 3 ép, 3 töredékes, valamennyi kétfülű. Kettő abból a fajtából, melynek 2 füle a szájszél fölé emelkedik; ezek töredékesek. A kilencedik ép, díszítetlen, durva kivitelű füles csésze, melynek magassága 0·065, talpátmérője 0·057 és szájátmérője 0·105 m. A tizedik úgynevezett «lángborító». Harangalakú. Magassága 0·085 m., alsó belső átmérője 0·105 m., felső belső átmérője 0·032 m., falvastagsága 0·01 m. Oldalfala sűrűn át van lyukasztva. Ép. Magyarországon gyakran fordul elő, de túlnyomóan a felső szűkebb nyílásnál 2, néha 4, oldalszarvalakú nyújtvánnyal bír. Néhány példány, melyek a vattinaihoz hasonlóak s melyeknek szarvai nincsenek, a gombai őstelepről s Szihalomról a m. n. múzeumban őriztetnek.

Volt azután még a szállítmányban egy 0·14 m. magas égetett agyaggúla, ép, négyszögű teteje és ugyanolyan talpa közepén egy-egy ujjal benyomott pont. Továbbá egy égetett agyagtábla, mely négyszögű lehetett, sarkötredéke. A tábla mind a két oldalán simított, a széle vastagabb, mint a közepe. Az előbbi 0·02 m., az utóbbi csak 0·01 m. vastag. Hasonló Lengyelen találtatott (Arch. Közl., XVI, VII. tábla, 180. ábra).

A cserepek közt volt 4 agyagtál töredéke is, melyek az urnasírokban előfordulni szokott díszes földötálakra emlékeztetnek (40); az egyiknek alakja négyszögű volt. Végre egy, a tavaly oly gyakran talált kupola-alakú fedelek közül, mely szokatlan nagy méretei által tűnik ki.

Szeptember 19-én ismét künn lévén, hazahoztam: 7 kőtárgyat, 7 agancs- és 2 csonteszközt és 57 agyagtárgyat.

A kőtárgyak álltak: 5 gömbölyű morzsolóköböl és 2 serpenteszköz töredékéből, névleg egy kalapács és egy balta éle felőli maradványából.

Az agancseszközök közt volt: 2 balta, az egyik 0·17 m., a másik 0·20 m. hosszú, a rózsza felett fűrt lyukkal; 5 agancsvég, részint hegyesre csiszolva, részint fűrészelési nyomokkal; az egyik tőjén egymásnak átellenében két lyukas bemélyedés. A két csonttárgy töredék, lábszárcsontok, melyek az ízület alatt át vannak fúrva.

Az agyagtárgyak közt volt: Egy agyaggúla, égetett, 0·16 m. magas. Egy agyaggyöngy, 0·025 m. magas és 0·04 m. széles. Három agyagkanál. Az egyik füles volt, de a füle letörött. A másik fejének méretei 0·05—0·05 m. Fül helyett nyéllel bír, mely 0·025 m. hosszú és lehajló. A harmadik fejének hossza 0·06 m., szélessége pedig 0·045 m., 0·01 m. hosszú nyele mindkét oldalán melyedés, mintha fület akartak volna csinálni. Töredékes.

Egy ép csésze díszítés nélkül. Magassága 0·05 m., szájának átmérője 0·125 m., talpáé 0·04 m. Két csúcscsal ékes füle 0·02 m.-nyire emelkedik a szájszél fölé.

Körülbelül 20 többé-kevésbé töredékes, egy- vagy kétfülű bögre. A többi talp-, oldal- vagy szájszél-töredék. Köztük van két csolnak alakú edény töredéke. Egy csésze-födő, az ismeretes fajból; kari-mája le van törve. Egy nagy egyszerű tál harmadrésze. Palaczkalakú 12—15 literes edény maradványa. Egy edénykének alsó fele, mely hétszögletes. Egy nagyobb edény talpa és alsó része, mely azáltal különös, hogy az edény belsejében a fenekén, fölfelé álló nagy fül van alkalmazva. Továbbá egy majdnem hengeralakú edénynek 0·14 m. hosszú töredéke. A henger középátmérője 0·07 m. Az edény falvastagsága 0·006 m. Mindkét oldalán 4—4 lyuk négyszögben szimmetriailag elhelyezve. Vonaldíszes. Talán egy ritkább alakú talpcsöves edény maradványa, mert a két végén lévő törési nyomok a hengernek folytatására engednek következtetni. Megemlítendő, hogy más talpcsöves edénytöredék Vattinán nem fordult elő. Végre egy ikeredény füle, mely nagy edény maradványa. Ilyen ikeredény fül már vagy 15 példányban került elő.

Szeptember 20-án vásároltam be egy munkástól 5 kis edényt, köztük egy épet; 1 gyöngyöt és 1 nagy kőbaltát. Az edények kétfülű bögrék. Az agyaggyöngy gömbölyű, 0·02 m. magas és 0·022 m. széles. Oldalain bekarcsolt kereszték és más jelek láthatók. A balta serpentinből való, 0·16 m. hosszú, a nyéllyuknál 0·062 m. széles és 0·04 m. magas. Szép példány.

Október 10-én hoztam be 2 malomaljat verseczi kőzetből, 1 agyaggúlát és vagy 22 edénytöredéket.

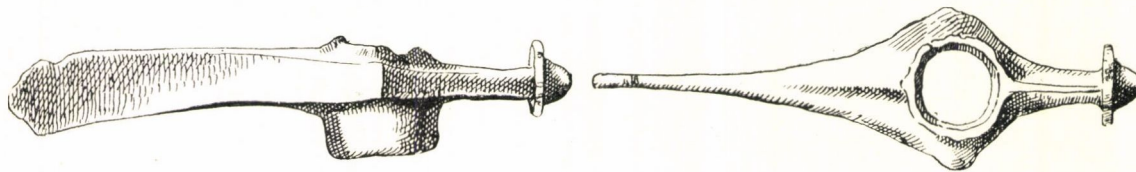
Végül megemlítem, hogy Oszueczky és Bogics a nyáron a délmagyarországi múzeumnak átenged-

tek ajándékol 2 ép és 7 töredékes edényt a két ismeretes kétfülű bögre-fajtából, 1 serpentin balta éle felőli töredékét és a fent említett csörlőalakú agyagtárgyakból egy példányt.

Ezek az 1896. évi leletek.

Különös, hogy a vattinai tárgyak közt a bronzdolgok ritkaság számba mennek. Összesen 8 darab találtatott eddig, miből egy elveszett s a többi 7 Verseczen őriztetik. Ezek 1 kard (1), 1 fokos (41), 1 tű (2) s 4 csüngődísz. Míg Verseczen a Ludos dűlőben volt urnatemető urnáiban oly sok bronzot leltek, addig Vattinán tudtommal egy hamvvederben sem fordult elő bronztárgy. Pedig éppen Vattina az a hely, hol a délvidéki önálló bronzkultura egyetlen elvitázhatlan bizonyítéka — egy öntőminta — fordult elő. A vattinai bronztárgyak különben gyakran előforduló, egyszerű típusúak.

Vattina érdekessége kis edényeinek eredeti alakjában van. Több típus konstatalható. Az első azon fajta, melynek erősen vályúzott két füle magasra a szájszél fölé emelkedik. Ebből tudtommal már vagy 100 fordult elő (19—21). Utána jön számban s közel áll hozzá alakra nézve is a másik fajta, mely valamivel kisebb s karsúbb. Ez is igen csinos (22—24). A harmadik alak a födeles esésze, melynek

41. ²/₈

lapos hasa és eredeti fedele van (31 *a, b, c*). A has kerek, kivételesen 7, 11 és 13 szögletes. Ezen alak is ismeretlen Magyarország más hasonló telepén. 32—39. ábra alatt mutatunk be több ilyen érdekes födelet. A többi kis bögrék közt is van sok csinos alakú (25—28).

A hamvvedrek a Verseczen konstatalt 4 változatot mutatják fel. Az urnák szájában volt kréta-betétes esészek és az ezekben elhelyezett vagy a nyakban, vagy az urna mellett állott bögrék szintén hasonlítanak a verseczi rokonzélú edényekhez. Éppúgy találja meg a Verseczen talált ikeredény analógiáját Vattinán, még pedig aránylag sok példányban.

A többi agyagtárgyak nagy változatosságot mutatnak fel. Az edényekkel rokon kanalak mintegy 10 példányban vannak képviselve; van, melynek fejhossz átmérője 0·05, és van olyan, melyé 0·11 m. Egy az átmenetet mutatja a kanálból a csészébe. Fogantyújuk egy rövid nyél, vagy pedig fül. A gyakran talált agyaggúlák különös jelleggel nem bírnak. Ritkább alak a tömör csörlő. Gyöngyök is többször találtattak. Volt golyó-, henger- és korongalakú, az utóbbi tekintélyes nagyságban is. Lángborító, tábla, lábutánzat déli vidékünkön ritkábbak a lelettárgyak között.

A kőeszközök anyaga zöldes serpentin. Túlnyomóan balta, részben kalapács is. Az el nem készült balta a félbehagyott fúrással már nem olyan ritka. Előfordult ez már Verseczen és Szerb-Keresztúron, a Duna-Tisza-Maros-közt értem. Egy kis véső az úgynevezett kögyalúhoz hasonlít. Egy tűzköszilánk is találtatott.

A csont- és szarvasagancs-szerszámok közt van balta, kalapács, kihegyezett agancshegy, agancshenger nagy számban. Egy csinos kés nyéllel, egy darabban. Az ízület alatt átfúrt száresontok czélját nem tudom (koresolyák nem lehetnek, mert arra túlságos nagyok).